№ 104 Օգոստոսի 4 Հինգշաբթի **1883** Օգոստոսի 4 Հինգշաբթի № 104

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Շուշիից: Նամակ Վերին-Ագուլիսից: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Շարժական դպրոցների նշանակութիւնը ու նոցա համառօտ ծրագիրը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇԻԻՑ

Յուլիսի 28-ին

Ներկայումս Ելիսաւետպօլի նահանգապետ իշխան Նակաշիձէ գտնվում է Շուշիից 40—50 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Ջան-Նաթաղ տեղում, ուր լինում է արքունական ձիաների դէպօ: Իշխան Նակաշիձէի այդտեղ գնալու պատճառն է այն գազանական եղեռնագործութիւնը, որ տեղի է ունեցել այնտեղ ամսոյս 14-ին, երբ մի խումբ զինված աւազակներ յարձակվում են դէպօի վրա, խաբերայութեամբ դուրս են կանչում դէպօի կառավարիչ Կ. Վիլմանին և սպանում են նրան ամենաանգութ կերպով, իսկ յետոյ կողոպտում են արքունական և մասնաւոր փողերը, տնային թանկագին իրերը և անհետանում: Այստեղ և շրջակայքում այդ չարագործութիւնը մեծ աղմուկ բարձրացրեց և յանցաւորների անյապաղ ձերբակալումը դարձաւ տեղական ոստիկանութեան ջանքերի առարկան, որ և եռանդագին միջոցներ գործադրելով յաջողեցաւ բռնել 12 հոգի, որոնք այժմ գտնվում են բանտում: Աւազակների մեծամասնութիւնը պատկանում է տեղական Թուրք բէկերի ամենից յայտնի և մեծանուն տոհմին. Ինչպէս ասում են, հայ էլ կայ նրանց միջոցում: Մտքերի մեծամասնութիւնը ենթադրում է, որ չարագործները կենթարկվեն զինուորական դատաստանի և խիստ պատիժ կը ստանան. կարծում են, որ այս դէպքը կը սանձէ վայրենի աւազակների արիւնածարաւ բնաւորութիւնը, և այստեղ տրամադրված են կարծել, որ աւազակութիւնը երկրից դուրս հանելու համար հարկաւոր են հին ժամանակների խիստ պատժողական օրէնքները: Այստեղ տեղն է ասել, որ այս անցքը մեզ իրաւունք է տալիս հաւատալ, որ տեղական Թուրք կալուածատէր բէկերը, որոնք խիստ մեծ նշանակութիւն ունեն գռեհիկ ամբոխի մէջ, մասնակցում են զանազան աւազակութիւնների մէջ, իսկ եթէ չեն էլ կարողանում անձամբ մասնակցել, պահում են իրանց հովանաւորութեան տակ աւազակների խմբեր, որոնք ծառայում են նրանց ինչպէս միջոց փող ձեռք բերելու և զանազան հողային վէճեր ջղային ոյժի օգնութեամբ վճռելու համար: Այս տեսակ բէկեր ապրում են գլխաւորապէս գիւղերում և ոչինչ մի հասկացողութիւն չունեն խաղաղ, հաստատաբնակ, կուլտուրական կեանքի մասին և թէպէտ ունեն բաւականաչափ կալուածքներ, բայց ապրում են յետին աղքատութեան մէջ և աւելի նախապատւում են հեշտ ապրել ուրիշների հաշւով: Այս միտքը տեղական ազգաբնակութեան մէջ ընդհանրացած է: Անցեալ տարին Կովկասի կառավարչապետ իշխան Դոնդուկով-Կորսակով այստեղ եղած ժամանակը յանձնել էր մի քանի յայտնի մարդկանց կազմել տեղեկագիր մեր երկրի մէջ նկատելի վարչական, դատաստանական և այլ պակասութիւնների մասին: Այդ տեղեկագիրը կարդացվեցաւ այստեղ 80-ից աւելի մարդկանց և նրա մէջ վերոյիշեալ փաստի մասին գրված էր մի ամբողջ առանձին յօդուած: Տեղեկագիրը շատ լաւ է շինած և եթէ հանգամանքները ներեն, ես կը գրեմ նրա առթիւ ընդարձակ տեղեկութիւններ:

Այս ամսում տեղական սիրողները ներկայացում տուեցին հայոց դպրոցների դահլիճում. խաղացին «Կողոպտած փոստ» դրաման: Յետոյ պ. Սաֆրազեանի խմբում մասնակցող դերասան պ. Հովսեան նոյն դահլիճում, երիտասարդների մասնակցութեամբ, խաղաց բաւական կենդանի կերպով «Պէպօ» և «Էս էլ քի մօցիքլութին» պիեսաները: Երկու ներկայացման ժամանակ բաւականին պարզ կերպով աչքի էր ընկնում Շուշիի հայ հասարակութեան անտարբերութիւնը դէպի թատրոնը. մանաւանդ վերջին ներկայացման ժամանակ հասարակութիւն շատ քիչ կար: Զարմանալի իրողութիւն. Շուշեցին անհաշիւ փողեր է մսխում զանազան զեղխութիւնների և շռայլութիւնների համար (այս մասին մի ուրիշ անգամ), բայց երբ գործը գալիս է թատրոնին, կամ մի այլ բարոյականացնող բանի, նա խնայող է դառնում և եթէ ծախսում էլ է մի քանի կոպէկներ, այն էլ խաթրի համար, կամ ինչպէս ողորմութիւն: Շատ շանսեր կան մեր մէջ թատրոնական գործի առաջանալուն, բայց ժողովրդի սառնասրտութիւնն ու անտարբերութիւնը անյաղթելի արգելքներ են ստեղծում: Մանաւանդ, որ մեր մէջ էլ կան ինքնահաւան բանսարկուներ, որոնք առանձին հաճութիւն են համարում շատ դէպքերում ցեխ քսել սրա ու նրա երեսին և չեն ամաչում հասարակական գործերը կրքի ծառայեցնելուց:

Այժմ, երբ մեր ամառնային տօթերն ու չորութիւնը մտել են իրանց իրաւունքների մէջ, Շուշիի մէջ աւելի նկատելի է դառնում ջրի պակասութիւնը: Ամբողջ Շուշին ջուր է ստանում երկու աղբիւրներից, որոնց ջրերը այժմ շատ նուազել են և երբեմն էլ բոլորովին կտրվում են: Այս րոպէս ջուրը դժուարութեամբ է ճարվում: Հասարակութիւնը մտադիր է քաղաքի մէջ բերել մի աղբիւր, որ բաւական հեռու տեղից բերել է մի մեծահոգի հայ վաճառական, որը սնանկանալով թողել է այդ գեղեցիկ գործը կիսակատար, հասցնելով աղբիւրը քաղաքի մօտերքին. այս մասին ժողով է կայացել և վճռվել է հասարակական փողերով վերջացնել բարեսիրտ վաճառականի սկսած գործը: Բայց ո՞վ գիտէ քանի ժամանակում կիրագործվի այդ վճիռը:

Գիւղացի

ՆԱՄԱԿ ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ

Յունիսի 30-ին

Այս քանի օրերս Ագուլիսում սարսափելի լուրեր են սկսել տարածել, որոնցով երեխաներին աւելի ևս երկիւղ են տալիս: Ամենայն տարի յունիս կամ յուլիս ամիսներում կը սկսեն լուրեր տարածել թէ մի գազան է եկել, որ ունի մարդու և գայլի կազմուածք (զօկերէն մրդագուլ), ուտում է երեխաներին և սպանում մարդկանց: Թէև բոլոր հայաբնակ գիւղերում կան զանազան նախապաշարմունքներ և սնոտիապաշտութիւններ, բայց Ագուլիսում դոքա հասել են վերջին աստիճանին: Այստեղ կան այնպիսի նախապաշարմունքներ, որ միւս գիւղերում դոցա վրա տեղեկութիւն անգամ չունեն: Օրինակ, ագուլեցիք այնպէս հաւատում են դևին (օլ), որ մայրերը իրանց որդկերանց վախեցնում են ասելով՝ «մի լաց լինիր, դևը եկաւ քեզ տանի»: Երեխաների մէջ փոքրութիւնից արդէն սկսում է այդ երկիւղը աճել և մինչև անգամ երբ հասակաւոր են դառնում, այդ երկիւղը չէ փարատվում, այլ երբ գնում են մի մութ տեղ, իսկոյն մտաբերում են այդ պատկերը և լեղապատառ փախչում: Զօկ պառաւները այնպիսի սարսափելի կերպով նկարագրում են դոցա, որ ամենայն մարդ սարսափում է նրանց դէմքից: Ասում են իբրև թէ դոքա գիշերները մառանում (մաղազայ) սազ են ածում, պարում են և եթէ մարդ մտնի այնտեղ, իսկոյն բռնում են և դև շինում. Իբրև թէ երեխային օրօրոցից հանում են, իսկ իրանց խսկականը, որ աւելի տգեղ է, դնում են նրա տեղը: Վերև յիշած գազանը, որ մրդագուլ են ասում, մեր նախապաշարված պառաւները այսպէս են նկարագրում: Իբրև թէ չար կանայքը, Աստուծոյ հրամանով եօթ տարի շարունակ ամենայն օր պէտք է երեխաներին խեղդեն (այդ եօթ տարին չէ լրանում). Նոքա գիշերները հագնում են գայլի մորթ (չապիկ), իսկ ցերեկները իսկական կերպարանքով շրջում: Հաւատացնում են, որ եթէ դռները և լուսամուտները մինչև անգամ փակված լինեն, Աստուծոյ հրամանով կը գան սենեակի մէջ, կոկորդից կը նստեն:

Անցեալ տարի էլ լուր տարածեցին թէ դուրս է եկել մի այլ գազան քաւթառ անուամբ, որ մեռեներ և կենդանի մարդիկ է ուտում: Դորան էլ զանազան տեսակ են բացատրում մեր փիլիսոփայ պառաւները. (բարեբաղդաբար այս տարի դեռ չէ երևացել սա): Ամենայն տարի հազար ու մէկ այսպիսի գազաններ են ստեղծում: Ես սորանից եզրակացնում եմ, որ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒ ՆՈՑԱ ՀԱՄԱՌՕՏ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ ամենահամեստ հաշւով իւրաքանչիւր տարրական դպրոցի տան շինութեան համար կը պահանջվի առ նուազն 200 րուբլի, մենք կը ստանանք մի մեծաքանակ գումար, այն է 481,600 րուբլ, որ հարկաւոր կը գայ սկզբում միանուագ 2,408 դպրոցի տան կառուցման համար: Բայց իւրաքանչիւր փոքր ի շատէ բարեկարգ դպրոցի պահպանութեան համար գոնեա առ նուազն կը պահանջվի 450 րուբլի (300 րուբլի տարեկան ռոճիկ ուսուցչի և 150 րուբլի էլ դպրոցական պիտոյքների, ձեռնարկների, կարկատանի և ուրիշ այլ և այլ ծախքերի համար) տարեկան. այսինքն, (եթէ հաշւելու լինենք) 2,738 դպրոցի պահպանութեան համար կը ծախսվի 1,232,100 րուբլի տարեկան, չը հաշւելով դեռ այն 481,600 րուբ. միանուագ անելիք ծախսերը առ այժմ ունեցած դպրոցների պակասաւորութիւնը լրացնելու համար: Այդ տեսակ մի մեծաքանակ գումար մեզ բոլորովին ապշեցնում է: Մենք որտեղից ձեռք բերենք այդպիսի մի մեծ գումար իւրաքանչիւր տարի: Մենք կարծում ենք, որ մեր քաղաքները և քաղաքային ընկերութիւնները մեծաւ մասամբ այնքան ունևոր են, որ ամեն ժամանակ կարող են իրանց նիւթական և բարոյական միջոցներով բանալ այնքան դպրոցներ, որ միջոց տան բոլոր դպրոցական հասակ ունեցող աշակերտաց միշտ յաճախել դպրոց: Կարևորութիւն է զգում այստեղ միմիայն մեր գիւղական ազգաբնակութիւնը, իսկ գիւղական ազգաբնակութեան համար կը պահանջվի աւելի քիչ: Եթէ ենթադրենք, որ մեր գիւղական ազգաբնակութիւնը, թէ Ռուսաստանում և թէ Կովկասում հասնում է մօտ 600,000-ի, իսկ դպրոցական հասակ ունեցող գիւղական երեխայոց թիւը որոշելու համար եթէ ընդունելու լինենք 15% բոլոր ազգաբնակութեան, ինչպէս առհասարակ ընդունում են, մենք այն ժամանակ մօտաւորապէս կը ստանանք 90,000 դպրոցական հասակ ունեցող գիւղական երեխայ: Այդ 90,000 մանուկներից ուսանում են մեր այժմեան գիւղական և ծխական դպրոցներում, եթէ չենք սխալվում, հազիւ թէ 6,000 երեխայ. ուրեմն դպրոցական հասակ ունեցող և դպրոցներ չը յաճախող գիւղական երեխայոց թիւը այդ հաշւով կը լինի 84,000: Եթէ իւրաքանչիւր գիւղական դպրոցի համար ենթադրելու լինենք միջին թւով 40 աշակերտ, (ի նկատի չառնելով դեռ գիւղական ազգաբնակութեան ցիրուցան ապրելը), մեզ այն ժամանակ հարկաւոր է ունենալ մօտաւորապէս 2,100 գիւղական դպրոց: Հաշւելով իւրաքանչիւր դպրոցի շինութեան համար միջին թւով 150 րուբլի, մեզ կը հարկաւորվէր միանուագ 315,000 րուբլի: Գիւղական ուսուցչի ամենահամեստ վարձը պիտի լինի ոչ պակաս, քան 300 ր. Նաև դպրոցի կարկատանը, ծառայի և դպրոցական պիտոյքներին կերթայ ոչ պակաս, քան 100 րուբլի. ապա ուրեմն դպրոցի պահպանութեան համար իւրաքանչիւր տարի կը հարկաւորվի 400 րուբլի, իսկ 2,100 գիւղական դպրոցի պահպանութեան համար—840,000 րուբլի, չը հաշւելով դեռ դպրոցների շինութեանց վրա միանուագ 315,000 րուբլի անելիք ծախքերը: Թէև այդ վիճակագրական տեղեկութիւնները չէ կարելի անպայման ճիշդ համարել *), թէև մենք գուցէ աւելի ենք փոքրացրել մեր ապագայ բացվելիք դպրոցների թիւը և նոցա վրա անելիք ծախքերը, բայց և այնպէս այդ թուանշանները այնքան մեծ են, որ մեր այժմեան տնտեսական պայմանների ակնառութեամբ հազիւ թէ կարողանանք այդպիսի մի մեծ գումար ծախսել ժողովրդական լուսաւորութեան համար իւրաքանչիւր տարի: Այն ինչ գրագիտութեան պահանջը օրէցօր սաստկանում է, նոր ծախսերը կարևոր են և անխուսափելի: Ի՞նչպէս դուրս գանք այդ դժուարութիւններից, ինչպէս տանք ժողովրդեան ուսանելու միջոցներ. մնում է միայն մի միջոց—ժ ո ղ ո վ ր դ ա կ ա ն լ ու ս ա ւ ո ր ու թ ե ա ն գ ո ր ծ ը շ ու տ ա ց ն ե լ ու ն ո ր ա վ ր ա ա ն ե լ ի ք ծ ա խ ս ե ր ը թ ե թ և ա ց ն ե լ: Այդ գործը այնքան լուրջ է և նշանաւոր, որ մենք ի սրտէ կը շնորհաւորենք այն մանկավարժների ձեռնարկութիւնները, որոնք կը պարապեն այդ հարցի կանոնաւոր վճռմամբ՝ բանալով հայ աղքատ գիւղերում շ ա ր ժ ա կ ա ն դ պ ր ո ց ն ե ր:

Շարժական դպրոցների գաղափարը, անկասկած, մի շատ գեղեցիկ և արդիւնաւոր գաղափար է, նա մանաւանդ մեր այժմեան դրութեան վերաբերմամբ, ուր լուսաւորութեան ու գրագիտութեան պահանջը, կարելի է ասել, իւրաքանչիւր տարի աւելի և աւելի զգալի է դառնում թէ մեր խեղճ գիւղական ժողովրդի և թէ նորա առաջնորդողների համար. բայց մի և նոյն ժամանակ, ինչպէս նկատեցինք, չը կան միջոցներ բաւականութիւն տալու այդ արդարացի և անխուսափելի ժամանակակից պահանջներին: Որպէս զի գնահատենք շարժական դպրոցների բարձր նշանակութիւնը մեր ազգի համար, որպէս զի ցոյց տանք աւելի հիմնաւոր կերպով լաւ կազմակերպված շարժական դպրոցների տուած օգուտները, դիմենք Շվեդիա-Նորվեգիայի միացեալ տէրութեանց և տեսնենք նոքա այդ բանում ինչպէս են վարվել:

Նորվեգիան *), շնորհիւ իր խիստ և անտանելի կլիմայական յատկութիւնների, շատ աղքատ երկիր է: Նա ներկայացնում է մեզ գրեթէ մի տափարակ բարձրաւանդակութիւն, կտրատված զանազան ուղղութեամբ խոր-խոր ձորերով, հովիտներով, լճերով և լեռնային առուներով ու առուակներով: Ժողովուրդը այստեղ նօսր է ապրում, այնպէս որ իւրաքանչիւր աշխարհագրական մղոնի վրա ընկնում է միայն 257 բնակիչ: Գիւղական տարրը չէ կազմում այստեղ առանձին գիւղեր, իսկ նոցա ֆերմաները շինած են մէկ մէկուց շատ հեռու: Տարվայ մեծ մասը երկիրը ձիւնով ծածկված է: Այդ պատճառով դժուար է լինում ժողովրդից հաւաքել մի յայտնի գումար և իւրաքան-

*) Ցաւում ենք և շատ ցաւում, որ մեր թեմական վերատեսուչները եթէ ոչ ամեն տարի, գոնեա երեք տարին մի անգամ էլ չեն հրատարակում իրանց թեմերի տեղեկագիրը իր բոլոր մանրամասն վիճակագրական տեղեկութիւններով:

Ա. Գ.

*) Лавлей—«Народное образованіе».
О подвижныхъ школахъ въ Россіи—Герасимова, Бунакова.

Գողթան բանաստեղծների վառ երևակայութիւնները դեռ չեն անհետացել, այլ անցել են մեր այժմեան պառաւների մէջ, որոնք ստեղծում են այսպիսի երևակայական սարսափելի կենդանիներ: Պատմեմ մի դիպուած, որ տեսնէ ընթերցողը թէ որքան այսպիսի լուրեր ազդել են ագուլեցոց վրա: Երեկ երեկոյեան, ժամը մօտ տասին, յանկարծ լսեցի հրացանի ձայներ, որ բոլորովին անընական է գիշեր ժամանակ, աղաղակ, լաց, կոծ, օգնութիւն կանչելու ձայներ և պահապանների բղաւոցը թէ «մի վախէք, եկանք, եկանք»: Սաստիկ շփոթվեցայ և վազեցի դէպի այն տունը, որտեղից գալիս էին այդ աղաղակները: Ի՞նչ տեսնեմ. բոլոր ընտանիքը ահ ու դողի մէջ, գոյները թռած և արտասուքները աչքերին: Պատճառը հարցրի և ահա ինչ են պատասխանում: «Այս րոպէիս մրդագուլը եկել էր մեր դուռը չխչխկացնում, որպէս զի գայ մեր երեխայոց խեղդի»: Պահապանները սկսեցին որոնել, բայց ոչինչ չը գտան. յետոյ երևաց որ նոցա հարևանի ծառան է եղել դուռը ծեծողը և նոքա կարծել են գազանն է: Անցեալ օրն էլ մի կատու ցատկել է պատի վրա, կարծել են թէ կրկին գազանն է, սկսել են բղաւել: Ամենայն օր մի մի դիպուածներ են պատմում: Բայց զարմանալին այն է, որ մինչև այժմ ոչ մի անծանօթ գազան չէ երևացել և մինչև անգամ մեր կողմերում գազան չը կայ: Այժմ բոլոր ագուլեցիք երկիւղի մէջ են, առաւելապէս երեխայքը, որոնք չը նայելով մեռնում են մեծ քանակութեամբ բողաղացաւից, այժմ էլ այս երկիւղն է եկել, որ պատճառ է լինում շատ երեխայոց հիւանդանալուն:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են: «Ինչպէս յայտնի է, փօստային վարչութեան նոր կարգադրութեան համեմատ, տօն և կիրակի օրերը փօստի ծրարները չեն յանձնվում մինչև հետևեալ օրը: Բայց այստեղի փօստատան մի պաշտօնեայ տօն օրերում իր ցանկացած մարդիկներին տալիս է նըրանց ծրարները, իսկ երբ ուրիշներն ևս պահանջում են, նա կոպտութեամբ մերժում է:»

—

Մեզ հաղորդում են, որ Ապշերոնեան թերակղզուց քիչ հեռու, կասպից ծովի մէջ, մի գիշերային պտոյտի ժամանակ տեսանելի էր մի հետաքրքիր երևոյթ, որ բաւական ուշադրութեան արժանի է: Ծովի վրա մի քանի քառակուսի սաժենաչափ տեղ,—որ ոչ մի զանազանութիւն չունի ծովի ընդարձակ մակերևոյթից, բայց որին ճանաչում է հմուտ նաւապետի աչքը,—երբ որ այդտեղին մօտեցնում ես մի վառած լուցկի, իսկոյն ըսկսում է բոցավառվել, և այնքան ժամանակ վառվում է, մինչև որ մի սաստիկ քամի ծովի վրա չէ հանգցնում բոցը: Շատ անգամ տօն օրերում, երբ նշանաւոր մարդիկ գնում են զբօսանքի գիշեր ժամանակ ծովի վրա, վառել են տալիս և բաւական մեծ տարածութիւն լուսաւորվում է այնտեղից տարածված լուսով:

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, թէ բոլորովին զըրպարտութիւն պէտք է համարել պ. Ս. Ա-ի նամակում հաղորդած և մեր լրագիրներից մէկի մէջ տպված այն տեղեկութիւնները, իբր թէ Շամախու երիտասարդների տուած մի ներկայացումից գոյացած գումարը ստացել է պ. Ա. Թախմախեանը, որովհետև յիշեալ պարոնը այս տարի ամենևին Շամախում չէ եղել: Պարոնը Բագուի մէջ միայն կարդացել է երկու դասախօսութիւն, որոնցից գոյացել է ընդամենը 80 ռուբլ արդիւնք, և դա մի այնքան նշանաւոր գումար չէ, որի համար զրպարտէին նրան թէ հասարակութեանը հարստահարում է: Բացի վերոյիշեալ գումարից, որ իր արդար վաստակն է, նա ուրիշ ոչ մի հիմնարկութեան անունով այստեղ փող հաւաքած չէ, և Խրիմեան Հայրիկի յարգելի անունը, որպէս հաղորդել են, նա երբէք շահասիրական նպատակներով գործածած չէ:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Կուկիու ս. Աստուածածնի տղայոց ուսումնարանի խնամութները կապալով են տըված 15 տարի ժամանակով, տարեկան 2,000 ռուբլով, պ. Կասումեանցին: Պ. Կապալառուն տեսնելով, որ յիշեալ կապալից իր յուսացած մեծ արդիւնքը չէ ստանում, այլ ընդհակառակն, մինչև անգամ վնասվում է՝ ուզում է քանդել օրինաւոր պայմանագիրը և յետ է կանգնել կապալից: Նա արդէն ութերորդ ամիսն է ոչ մի կոպէկ չէ վճարում հոգաբարձութեանը, որի պատճառով ուսումնարանի հոգաբարձութիւնն էլ դրամական պակասութիւնից ճնշվելով, դժուարանում է ուսուցիչներին ժամանակին ռոճիկ բաժանել: Պ. Կասումեանի սկզբունքով, երևի, միշտ և ամեն կապալից պէտք է մեծամեծ արդիւնքներ ստանալ, իսկ վնասից խոյս տալ, փախչել և կապալից յետ կանգնել. ապա թէ ոչ ինչո՞ւ պ. Կասումեանը երբ հազարներ է վաստակում, այն ժամանակ էլ յետ չէ կանգնում վերցրած կապալից: Բայց ասենք թէ պ. Կասումեանը յետ է կանգնել կապալից և չէ կամենում այս եօթերորդ ամիսը մի կոպէկ հատուցանել հոգաբարձութեանը, բայց զարմանում ենք, թէ ինչի հոգաբարձութիւնը այսքան ժամանակ լռում է, քանի որ ունի իր ձեռքին օրինաւոր պայմանագիր, որի հիման վրա, կապալից յետ կանգնողը պարտաւոր է 3,000 ռուբլ տուգանք վճարել: Հոգաբարձութեան այսքան երկար լռութիւնը և անհոգութիւնը մեզ զարմացնում է:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ յուլիսի 20-ին, Եկատերինօսլավում, ռուսաց ամբոխը մեծ ջարդ տուեց հրէաներին: Բազմաթիւ տներ և խանութներ ոչնչացրած են. սպանվածների թիւն է 10, իսկ վիրաւորվածներինը 13: Ժողովուրդը սաստիկ կատաղած էր և անխնայ ամեն բան ոչնչացնում էր. նոյն իսկ զօրքերը անկարող գտնվեցան առաջին երկու օրում կարգը վերականգնել: Բոլոր կալանաւորվածների թիւն է 373: Պատճառը այդ թշուառութեան այն էր, որ մի գիւղական մանուկ մի հրէայի խանութից մօր հետ առևտուր անելիս գողանում է կչռի մի ծանրոցը. գործակատարը խլած ծանրոցով այնպէս խփում է մօր գլխին, որ սա վայր է ընկնում սանդուղտների վրա. այնուհետև հաւաքվում է ամբոխը և կատաղի կերպով սկսում է ամեն բան քարուքանդ անել: Այդպիսի թշուառութիւն, ինչպէս յայտնի է, մօտ երկու ամիս առաջ պատահեցաւ և Ռօստօվում, որտեղ ռուսաց ամբոխը այն աստիճանի կատաղել էր, որ հրէաների երկու սինագօգները խպառ ոչնչացրեց և հրէաները իրանց տան պատուհաններից սուրբ պատկերներ էին ցոյց տալիս, որ կարողանան ազատվել մահից:

—

«Терекъ» լրագիրը հաղորդում է, որ յուլիսի 17-ին, Վլադիկավկազում, հանդիսաւոր կերպով բացվեցաւ հայ օրիորդաց ուսումնարան: Հասարակութիւնը հոգաց եկեղեցու 1,000 ռուբլ յատկացնել ուսումնարանին, որից 500-ով վարձեցին Մամուլօվի տունը: Աստրախանից ուսումնարանի համար հրաւիրված է վարժուհի: Ուսումնարանի բացմանը նպաստեց Ն-եանց աւագ քահանան, որը շարունակ քարոզներով և յորդորներով պատճառ եղաւ ուսումնարանի բացմանը:

—

Ջիաքարշ երկաթուղին դարձեալ շարունակում է զոհեր տանել Թիֆլիսում: Այստեղի բնակիչները սովոր չեն դորան և երկաթուղու վարչութեան պարտականութիւնն էր մեծ զգուշութիւն բանեցնել գոնէ սկզբներում, բայց նա դարձեալ իրանը շարունակում է: Յուլիսի 31-ին, Երևանեան հրապարակի վրա, մի հայ երիտասարդ, Մարտիրոս Յակոբեանց, ընկաւ վագօնի տակը, գլուխը ջարդ ու փշուր եղաւ և իսկոյն մեռաւ:

—

Նորերումս լրագիրները հաղորդեցին, որ մտադրութիւն կայ միջնակարգ ուսումնարաններում մարմնական պատժի ենթարկել աշակերտներին: Այժմ մայրաքաղաքի լրագիրներին հաստատ աղբիւրներից հաղորդում են, որ այդ հարցը իսկապէս գոյութիւն ունի և ներկայ ժամանակում յանձնված է ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձական խորհուրդների քննադատութեանը: Պետերբուրգի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձական խորհրդում այս օրերս քննվում էր այդ հարցը, և խորհրդի անդամների մեծամասնութիւնը կարծիք յայտնեց մարմնական պատժի ենթարկել միայն փոքր դասատների աշակերտներին, որպէս վերջին միջոց և միայն բոլոր ուրիշ ուղղիչ միջոցների անաջողութիւնից յետոյ, երբ ուսումնարանական վարչութիւնը ստիպված է լինում արտաքսել աշակերտին ուսումնարանից: Այդպիսի ծայրայեղ դէպքում, աշակերտի ծնողների, ազգականների կամ հոգաբարձուների համաձայնութեամբ, հոգաբարձական խորհուրդը օգտակար է համարում մարմնական պատիժ գործ դնել: Եթէ ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձական խորհուրդների մեծամասնութիւնը նոյնպիսի կարծիք կը յայտնի, որպէս Պետերբուրգինը, այն ժամանակ այդ հարցը ընթացք կը ստանայ օրէնսդրական կարգով, հակառակ դէպքում, երևի, առանց հետևանքների կը մնայ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Koelnische Zeitung» լրագրին Լօնդօնից գրում են, յուլիսի 20-ից, հետևեալը Կէրիի սպանութեան մասին, որը մատնեց իր ընկեր մարդասպաններին: «Օրվայ գլխաւոր և հետաքրքիր հարցը կազմում է Կէրիի սպանութիւնը: Կառավարութիւնը վերին աստիճանի անխոհեմութեամբ վարվեցաւ զգալ տալով Կէրիին նրան վարձունքի բոլոր վնասները, չը տալով նրան ոչ ներման համար գրաւոր ապացոյց, ոչ խոստացված 10,000 ֆունտ ստերլինգ վարձատրութիւնը, և, վերջապէս, ճանապարհ դցելով նրան, առանց որ և է նախազգուշութեան, որի պատճառով ֆէնիները չէին կարող նրա հետքը չը գտնել: Ֆէնիկս-պարկում կատարված մարդասպանութեան ժամանակից, ֆէնիները մտածում էին միայն Կէրիի սպանութեան մասին: Սկսեցին որոնել նրան: Դժուար չէր ենթադրել, որ բանտից դուրս գալուց յետոյ, Կէրին կը գնայ այնտեղ, ուր գտնվում էր նրա ընտանիքը, որովհետև չը նայելով նրա կեղտոտ բնաւորութեանը, նա լաւ ամուսին և ընտանիքի հայր էր. ինչ որ վերաբերում է նրա ընտանիքին, յայտնի էր, որ ընտանիքը ուղևորվեցաւ Լօնդօն, և ապա նստեց «Կինֆաունս կասըլ» շոգենաւը: Կէրիի սպանութեան համար ընտրված

չիւ դպրոցի համար յատկապէս առանձին ուսուցիչ վարձել, բայց աւելի դժուար է լինում նա մանաւանդ երեխաներին դպրոց ժողովել: Չը նայելով այդ բոլոր արգելառիթ պայմաններին, այնուամենայնիւ Նորվեգիան ժողովրդական լուսաւորութեան գործում հասել է վերջին ժամանակներս իր բարձր զարգացմանը, քան թէ մնացեալ բոլոր պետութիւնները: Այդպէս օր. 1866 թ. գիւղական ազգաբնակութիւնը հաշւում էր 1,434,747, որից դպրոցական հասակ ունեցող երեխայոց թիւը հասնում էր մինչև 212,136-ի. այդ թւից չէին ստացել ուսում և կրթութիւն միմիայն 5511, այսինքն 2%: Այդ փայլուն հետևանքներով և չօչափելի պտուղներով Նորվեգիան պարտական է նորա օրէնսդրութեան այն եռանդուն բնաւորութեանը պարտադիր ուսման վերաբերմամբ, որի հետ կապակից մեծ դեր է խաղացել շարժական դպրոցը, կամաց-կամաց փոխարկվելով մըշտական տարրական դպրոցի: Այդպէս օրինակ շարժ. դպրոցն. թիւը 1840 թ. էր 7133, իսկ մըշտականներինը 222

— — — — 1863 թ. — 2757. — 3560

— — — — 1866 թ. — 2345. — 3998.

Շարժական դպրոցների երևալը Նորվեգիայում հետևանք է համարվում մանր համայնքների սուղ միջոցների, որոնք բնակչաց փոքրամասնութեան պատճառով կարողութիւն չունեն կազմակերպել մշտական դպրոցներ: Բայց երբ տեղական մանր համայնքները բազմամարդ են դառնում և աւելի հարստանում, քան թէ առաջ, այն ժամանակ նոքա իսկոյն սկսում են հիմնել իրանց համար մըշտական սկզբնական դպրոցներ: Այն համայնքները, որոնք մշտական դպրոցներ պահպանելու հարմար չունեն նիւթական միջոցներ, միանում են և կազմում, այդպէս անուանեալ, մի դ պ ր ո ց ա կ ա ն շ ր ջ ա ն: Իւրաքանչիւր մի այդպիսի շրջան ունի իր ուսուցիչը, որը ուսման ժամանակ ճանապարհվում է ուսուցանելու նպատակով դէպի այն համայնքները, դէպի այն գիւղերը, որոնք պատկանում են այդ դպրոցական շրջանին: Իւրաքանչիւր համայնքում ուսուցչի մնալու ժամանակաշրջանը ամեն տեղ միանման չէ: Եթէ դպրոցական շրջանի կազմութեան մէջ մտնում են միմիայն երկու համայնք, այն ժամանակ ուսուցիչը պարապում է իւրաքանչիւրում մի ամբողջ ուսումնարանական տարում 16 շաբաթ: Յայտնի բան է, դա ամենալաւ դրութիւնն է, որ կարելի է սպասել և հնարաւոր է աւելի բազմամարդ և աւելի հարուստ համայնքներում: Իսկ եթէ որ դպրոցական շրջանի մէջ մտնում են աւելի շատ համայնքներ, այն ժամանակ իւրաքանչիւր համայնքում ուսուցչին աւելի քիչ պարապմունք է ընկնում. այդպէս օր. մի քանի համայնքներում ուսուցիչը միմիայն 5 շաբաթ է պարապում: Աւելի ունևոր և հարուստ համայնքները ունեն իրանց դպրոցների համար սեպհական շինութիւններ իր միջի բոլոր կահկարասիքով. այդ շինութիւնները բացվում են ուսուցչի գալու ժամանակ և գոցվում նորա գնալուց յետոյ: Բայց համայնքների մեծ մասը զուրկ են այդ յարմարութիւններից և եկած ուսուցիչը ապրում է մի ունևոր և հարուստ գիւղացու մօտ, որի խրճիթի մէջ և բացվում է դպրոցը:

Ժողովրդական լուսաւորութեան տարածման գործը մի և նոյն անաջող պայմանների մէջ է և Շվեդիայում. բայց չը նայելով սորան, նա այնուամենայնիւ իր ժողովրդական լուսաւորութեան վերաբերմամբ եւրոպական առաջնակարգ տէրութիւնների կարգումն է հաշվում: Դորան նա պարտական է գլխաւորապէս իր օրէնսդրութիւնով, որի հետ կապակից դարձեալ մեծ դեր է խաղացել շարժական դպրոցը: Շարժական դպրոցները Շվեդիայում գոյութիւն ունէին անգամ և մինչև պարտադիր ուսման օրէնքի մտցնելը: Շվեդիայի ազգաբնակութիւնը 1850 թ. հաշվում էր մինչև 3,358,867 ժողովուրդ, իսկ դպրոցական հասակ ունեցող երեխայոց թիւը—436,678, որից միմիայն 14,285 երեխայ չէին ստացել ոչ մի կրթութիւն, որ կազմում է 3%-ից աւել: Մշտական դպրոցներում սովորում էին—143,526 երեխայ, իսկ շարժականներում—126,178, մնացեալները դաստիարակվում էին տանը կամ մասնաւոր դըպրոցներում: Ուրեմն, շարժական դպրոցներում ուսանող աշակերտաց թիւը՝ համեմատելով դըպրոցական հասակ ունեցող և կրթութիւն ստացած տղայոց հետ—կազմում է առաւել քան 29%: 1866 թ. 593,191 դպրոցական հասակ ունեցող երեխաներից շարժական դպրոցներում կրթութիւն ստացել են 149,759 երեխայ, որ կազմում է միայն 25%: Չը նայելով նորան, որ ուսանող երեխայոց թիւը, համեմատելով 1850 թ. հետ, բարձրացել էր մինչև 40%, սակայն շարժական դըպրոցներում ուսանող երեխայոց թիւը փոքրացել էր մինչև 4%: Շարժական դպրոցները Շվեդիայում տալիս են ոչ միայն լոկ գրագիտութիւն, այլ մինչև անգամ և միջին ժողովրդական կրթութիւն, ինչպէս տեսնում ենք այն տեղեկութիւններից, որ հրատարակել էր ազգային լուսաւորութեան գլխաւոր կառավարութիւնը 1876 թուականին: Այդ հրատարակութիւնից երևում է, որ Շվեդիայում՝ բացի ժողովրդական բարձր դպրոցներից 1876 թ. կային 3,749 միջնակարգ դպրոցներ, որոնցից 2767-ը մշտական էին և 982-ը—շարժական. 770 ստորակարգ դպրոցներ, որոնցից 469-ը մշտական էին և 301-ը շարժական, և 4,239 տարրական—գրագիտական դպրոցներ, որոնցից 2,042-ը մշտական էին և 2,197-ը—շարժական:

Գրեթէ մի և նոյն դժուարատար պայմանների տակ էր գտնվում և Ֆինլանդիան, բայց նա դուրս է եկել այդ նեղ և աննախանձելի դրութիւնից թէև ոչ բացառապէս, սակայն շնորհիւ շարժական դպրոցների, որոնց մէջ 1877 թ. այդ երկրի բոլոր ուսանող աշակերտներից ուսանում էր 34%, [illegible] ինչ սորակարգ մշտական դպրոցներում ուսանում էր միմիայն 5%, իսկ մինչև 1872 թուականի րէֆօրման՝ լուսաւորութիւնը ժողովրդի մէջ գլխաւորապէս տարածվել էր շարժական և այսպէս անուանեալ պատօրների դպրոցներով *): 1877 թուականի վիճակագրական տեղեկութիւնների նայելով՝ տեսնում ենք, որ Ֆինլանդիայի լիւթերական եկեղեցիների բոլոր ծուխերում հաշւում է ընդամենը 342,836 դպրոցական հասակ ունեցող երեխայ, որոնցից 5,852-ը յաճախում են միջնակարգ ու մասնագիտական դպրոցներ, 18,442-ը—

*) Ֆինլանդիայում պատօրները շրջում են մի գիւղից միւս գիւղը իւրաքանչիւր տարի և հրապարակապէս հարցաքննում բոլոր բնակչաց ծերերին և թէ երիտասարդներին. այդ հանգամանքը ստիպում է ամենքին, նա մանաւանդ ծերերին, մինչև պատօրների գալը՝ լաւ պատրաստվել ընթերցանութեան մէջ: Դորանով ահաւասիկ [illegible]րածվում է և պահպանվում գրագիտութիւնը բոլոր բնակչաց մէջ:

Ա. Գ.

մարդը՝ Օդօննէլ, նոյնպէս տոմսակ վերցրեց այդ նաւի վրա, որ գնում էր Կապշտադտ, և այդ ճանապարհորդութիւնը կատարեց իր զոհի հասարակութեան մէջ, ինքն այդ բանը չը կասկածելով, մինչև որ չը ճանաչեց նորան: Նրա կինը կամ եղբօր աղջիկը բարեկամացան տիկին Կէրիի հետ, եւ-ըսի, նրա համար, որ տեղեկանան թէ ուր է գտնվում Կէրին: Երկար ճանապարհորդութեան ժամանակ վերջապէս, Օդօննէլ ճանաչեց Կէրիին: Բացի դրանից, Կէրիի մօրուքը և մազերն աճեցին, և նա սկսեց աւելի և աւելի նմանվել այն լուսանկարին, որ գտնվում էր Օդօննէլի մօտ: Կէրին տոմսակ վերցրեց մինչև Եղիզաբէտինեան նաւահանգիստը գնալու համար, և Օդօննէլ, նրա հետ միասին, նստեց «Մէլրօզ-կասսըլ» շոգենաւի վրա: Նրանք միասին նստած էին նաւասենեակում, երբ յանկարծ Օդօննէլ ատրճանակը հանեց և երեք անգամ արձակեց Կէրիի վրա: Գնդակները դիպան Կէրիի մէջքին և ծօծրակին: Քսան րօպէից յետոյ Կէրին մեռաւ: Նա ոչ մի բառ չարտասանեց: Երբ կալանաւորում էին մարդասպանին, նա բոլորովին չընդդիմացաւ: Դա 45 տարեկան մի բարձրահասակ մարդ է: Նա իրան կալիֆօրնեան ոսկի փորող էր ցոյց տալիս: Եղիզաբէտինեան նաւահանգստում նա ասեց, որ ինքն ընտրված էր Կէրիի սպանութեան համար: Վերջինի կինը դիմեց նրան հետևեալ հարցով. «Դուք սպանեցիք իմ ամուսնուն:» Նա պատասխանեց. «Ի հարկէ, ես այդ բանի համար ընտրված էի:» Նա բանտում խիստ հսկողութեան տակ է դրված, որովհետև վախենում են, որ ֆէնիները փորձեր կանեն նրան ազատելու համար: Թէ Կապշտադտում, նոյնպէս և Լօնդօնում ստորագրութիւն է բացված դատարանում նրա պաշտպանութեան ծախսերը ծածկելու համար: Կիրակի, Լօնդօնում հետևեալ հեռագիրն ստացվեցաւ. «Ջէմս Կէրի սպանված է, փառք Աստուծոյ:» Դրանից հետևում է, որ Կէրիի մահուան օրը առաջուց նշանակված էր: Իռլանդական ժողովուրդը մեղադրում է Կէրիին երկերեսութեան մէջ և լուրեր են տարածված, թէ նա միշտ եկամուտների կասկածելի աղբիւրներ ունէր:

—Իշլից հեռագրում են 27 յուլիսին, որ աւստրիական կայսր Ֆրանց Յօվսէփը և գերմանական կայսր Վիլհելմ միմեանց՝ ամենաջերմ բարեկամական ողջոյններ տալուց յետոյ ուղևորվեցան Իշլ և ուղիղ կէսօրին հասան դրօշակներով զարդարած երկաթուղու կայարանը, որտեղ սպասում էր Եղիսաբէթ կայսրուհին: Այնուհետև կայսրուհին Վիլհելմ կայսրի հետ և Ֆրանց Յօվսէփը իշխան Րէյսի հետ մտան «Elisabeth» հիւրանոցը: Ամբողջ ճանապարհի վրա կանգնած էր խուռն բազմութիւնը և «ուռաներով» ընդունում էր նոցա մեծութիւններին:

—Էլզաս-Լօտարինգիայի կողմից Գամբետտային արձան կառուցանելու համար նուիրատուութիւններ հաւաքող մասնաժողովը նիստ ունեցաւ Փարիզի 7-դ շրջանի վարչութեան մէջ: Ինստիտուտի անդամ Բօլլան նախագահում էր: Քարտուղարը յիշեցրեց, որ մեծ ազգասէրի թաղման միւս օրը բացվեցաւ այդ ստորագրութիւնը, որ կատարվում է անկախ ազգային ստորագրութիւնից: Նուիրատուութիւնը հրապարակապէս չէր կատարվում, այլ բացառապէս էլզաս-լօտարինգցիների մէջ: Մասնաժողովի անդամներին և էլզաս-լօտարինգցիներին յանձնված ցուցակները ստորագրված են հազարաւոր անձինքներից, որոնք արդէն ներկայացրել են իրանց նուիրատուութիւնները: Ներկայումս նուիրատուութեան գումարը 124,000 ֆրանկից աւելի է: Միաձայն ծափահարութիւններով ընդունվեցաւ հաղորդութիւնը այդ հետևանքների մասին, որոնք ապացուցանում են այն ազգասիրական զգացմունքները, որոնք ոգևորում են էլզաս-Լօտարինգիայի որդիներին: Առանձին մասնաժողով է նշանակված այն արձանի նախագիծները քննելու համար, որոնք ընդ միշտ պէտք է վկայեն էլզաս-լօտարինգցիների շնորհակալութիւնը դէպի այն անձնաւորութիւնը, որ ազգային պաշտպանութեան հոգին էր:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տղամարդկանց և կանանց կշիռը: Միացեալ—Նահանգների Ցինցինատ քաղաքում, աշխարհահանդիսին, փորձեր արին տղամարդկանց և կանանց կշռի վերաբերութեամբ: 8,000 տղամարդիկ և 14,000 կանայք կշռեցին. ամեն տղամարդը միջին թւով 77,1 կիլօգրամ էր կըշռում, իսկ ամեն կենարմատը 65 կիլ. Բօստօնում 1864 թ. նոյնպէս այդպիսի փորձեր եղան. տղամարդը կշռում էր 70,5 կիլ. իսկ կինարմատը 62 կիլ.: Բօստօնը գտնվում է Ցինցինատից դէպի հիւսիս և վերջին փորձերից հետևացրին, որ հարաւայինները աւելի են կշռում հիւսիսայիններից:

*
* *

Նոր հսկայական տեղեկացոյց: Այս օրերս Դրեզդէնում և Լայպցիգում հրատարակվեցաւ մի հսկայական տեղեկացոյց՝ «Moniteur des Dates»: Այս հրատարակութիւնը 1866 թ. սկսել է Էտինգեր և իր մահից յետոյ վերջացրեց Շրամ Մագդօնալդը: «Moniteur des Dates»—մի պատմական կենսագրական տեղեկացոյց է և իր մէջ պարունակում է մինչև 1 միլիօն կենսագրական, տոհմագրական տեղեկութիւններ, 100,000-ից աւելի ամեն ժամանակների և ազգերի պատմական անձինքների կենսագրութիւններ և գիտութեանց ամեն ճիւղերի վրա ծանօթութիւն: Տեղեկացոյցը կազմած է 9 հատորից:

*
* *

Խօլերան, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, շատ անհանգստացնում է անգլիացիներին: «Русскій Курьеръ» լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը, յուլիսի 24-ից հաղորդում է, որ դեռ այսօր առաւօտեան Լօնդօնում խօսում էին թէ «փառք Աստուծոյ» գոնէ մեր գինուորները կենդանի են. իսկ այժմ մտածում են այն բանի մասին, թէ ինչ պէտք է անեն Անգլիայում: Այն անհագին հաղորդակցութիւնը, որ Անգլիան ունի Սուէզի ջրանցքի հետ, ճշմարիտ որ մտածել է տալիս անգլիացիներին: 1865 թւին Անգլիայում 14 հազար մարդկանցից աւելի մեռան, չը նայելով, որ հիւանդութիւնը մուտ գործեց այստեղ ամենահեռու արևելքից, Չինաստանից, Եապօնիայից, և Հնդկաստանից: Երէկ «Ազգային առողջապահական ընկերութիւնը» նիստ կազմեց այդ առարկայի վերաբերութեամբ: Դասախօս բժշկապետ Էրնեստ Բարտ, ըընդգում էր, որպէս արդէն բոլորովին ապացուցված ճշմարտութիւն, որ կարանտինները և կօրդօնները բոլորովին անօգուտ բաներ են, և մինչև անգամ վնասակար են, որովհետև նրանց վրա յոյս դնելով, մարդիկ ուշադրութիւն չեն դարձնում իրանց առողջապահական կանօնների վրա: Այդ տարափոխիկ հիւանդութեան դէմ աջողութեամբ պատերազմելու գլխաւոր և միակ միջոցներ նա համարում է մաքուր օդը, մաքրութիւնը, և առողջաբար կերակուրը, և նոյնպէս, ինչ որ մանաւանդ մեծ նշանակութիւն ունի Անգլիայում,—դա անմաքրութիւնների հոսանքի լաւ ցամաքեցնելն է: Հասարակական աշխատանքների Լօնդօնի բիւրօն արդէն հրատարակեց իր կանօնները, իսկ ծխական վարչութիւնները, որոնց պարտաւորութիւնն է մաքրել փողոցները, ռտաց ճանապարհները և դրանց նման տեղերը, սաստիկ զգուշացնող միջոցներ է գործ դնում: Երևի, այդ պատճառով, քաղաքի բոլոր կասկածաւոր տեղերում այժմ սաստիկ հոտում է կարբօլեան թթուն: Այդ բոլորը ապացուցանում է, որ վտանգաւոր հիւրը, իսկապէս, շատ հեռու չէ, որպէս կարող է երևալ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 օգոստոսի: Երէկ վախճանվեցաւ Հարուածից Նոցա կայսերական Մեծութիւնների խոստովանահայր աւագ քահանայ Բաժանօվ:

ՄՕԳԻԼԵՕՎ-ՊՕԴՕԼՍԿԻ, 1 օգոստոսի: Պօդօլսկի նահանգը հասան Թիւրքաց գործակալներ մի քանի հազար ձիաներ գնելու համար:

ԻՐԿՈՒՏՍԿ, 1 օգոստոսի: „Սիբիրիակ“ շոգենաւը անցաւ Անգօրայի բոլոր ժայռերից և յուլիսի 11-ին հասաւ Ենիսէյսկ:

ՑԵՏԻՆԻԷ, 1 օգոստոսի: Երէկ կատարվեցաւ իշխան Պէօտր Կարագէօրգիեվիչի պսակի հանդէսը իշխանուհի Զօրկայի հետ, ներկայութեամբ Թագաւոր կայսրի ներկայացուցիչ կոմս Օրլօվ-Դենիսօվի, դիպլօմատիական բաժնի, բարձրաստիճան անձանց և օֆիցերների:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոսի: Լրագիրները հաղորդում են, որ հրէական յանձնաժողովի գործունէութիւնը կը սկսվի սեպտեմբերին: Ասում են, որ մասնաժողովի անդամներ կը լինեն ի միջի այլոց սենատոր Պօլօվցեվ, Մօրդվինօվ և Կօվալէվսկի, որոնք քննեցին Ռուսաստանի ներքին և հարաւ-արևմտեան նահանգները:

ՄՕԳԻԼԵՕՎ-ՊՕԴՕԼՍԿԻ, 2 օգոստոսի: Պօդօլսկի նահանգի շատ տեղերում դիֆտերիտ յայտնվեցաւ և այդ պատճառով ենթադրված է ուղարկել այնտեղ կարմիր խաչի ընկերութեան մի քանի բաժիններ: Նահանգապետին տրված է 40,000 ր. հիւանդութեան դէմ մաքառելու նպատակով:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ, 2 օգոստոսի: Տեղական հրէական հասարակութիւնը մի մասնաժողով կազմեց վնասված հրէաներին օգնելու համար:

ԿԱԼՈՒԳԱ, 2 օգոստոսի: Յուլիսի ընթացքում, Կալուգայի նահանգի մէջ կարկուտը ջարդել է 4000 դեսեատին գանազան հացաբոյսեր: Վնասը հասնում է 375,000 ր.: Վնասվել են 124 գիւղեր:

ՓԱՐԻԶ, 2 օգոստոսի: Ֆրանսիացիները օբերումն կը յարձակվեն Անամի մայրաքաղաքի վրա:

ԿԱՅԻՐԷ, 2 օգոստոսի: Խօլերան նկատելի կերպով թուլանում է: Վերջին օրերում Բօզետտայի մէջ 8 հոգի մեռան, իսկ մնացած նահանգների մէջ 332 հոգի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 օգոստոսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 25 կ., երկրորդ 94 ր. 50 կ., երրորդ 94 ր. 37 կ., չորրորդ 94 ր. 50 կ., հինգերորդ 94 ր. 37 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 218 ր., երկրորդ 214 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 62 կ., երկրորդ 92 ր. 62 կ., երրորդ 92 ր. 62 կ., ոսկի 8 ր. 35 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $23^{27}/_{32}$ պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա $203^{1}/_{2}$ մարկ, Փարիզի վրա 252 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

բարձր տարրական դպրոցներ, 17,249-ը ստորակարգ տարրական դպրոցներ և, վերջապէս, 177,988-ը—սկզբնական կրթութիւնը ստանում են իրանց տներում: Շարժական դպրոցները ինչպէս Նորվեգիայում, նոյնպէս և Շվեդիայում և Ֆինլանդիայում, ինչպէս տեսանք, շատ են տարածված և դոցա արագ տարածմանը նպաստել են մի կողմից ժողովրդի աղքատ դրութիւնը և նորա սուղ միջոցները, միւս կողմից էլ ազգաբնակութեան ցիրուցան ապրելը: Բայց քանի որ այնտեղ միջոցները շատանում են և ազգաբնակութիւնը խտանում է և բազմանում—շարժականները փոխարկվում են մշտական դպրոցների: Շարժական դպրոցները կարելի է համարել իբրև նախադուռն ապագայ մշտական դպրոցների, չը նայելով մինչև անգամ նորան, որ շարժական դպրոցները մանկավարժական տեսակէտից նայելով շատ վատ են կազմակերպված:

Մեր հայ ազգաբնակութիւնը ևս այս րոպէիս ներկայացնում է մեզ մի և նոյն տխուր պատկերը, ինչ որ տեսանք մենք Շվեդիայում և Նորվեգիայում, այն է ժողովրդի կամ աւելի որոշակի ասել—հայ գիւղացու աղքատութիւնը ու նրա ցիրուցան բնակութիւնը: Եթէ որ յիրաւի հայ ժողովրդի նիւթական միջոցները գտնվում են գրեթէ մի և նոյն պայմանների տակ որպէս և վերոյիշեալ երկրներում, այն ժամանակ շարժական դպրոցների տարածումն մեր մէջ մի զգալի պահանջ է դառնում: Թէ շարժական դպրոցը մեր այժմեան նիւթական միջոցների սղութեան պատճառով յիրաւի մի միջոց է դրագիտութիւնը տարածել մեր աչքից հեռացած ու մտքից մոռացած խաւար ամբոխի մէջ, այդ երևում է հետևեալ հաշւից: Եթէ ենթադրենք, որ մեր մէջ—Կովկասում և Ռուսաստանում—դպրոցական հասակ ունեցող անգրագէտ գիւղական երեխայոց թիւը հասնում է 84,000-ի և որ իւրաքանչիւր շարժական դպրոցում պիտի ուսանեն միջին թւով 25 աշակերտ (թէև Շվեդիա-Նորվեգիայում իւրաքանչիւր շարժական դպրոցին ընկնում է միջին թւով 15 աշակերտ), մենք այն ժամանակ պիտի ունենանք 3360 դպրոց: Ուսուցիչը մի տարվայ ընթացքում կարող է գտնվել երեք կենտրոնում, իւրաքանչիւր դպրոցի համար հաշւելով երեք ամիս, իսկ ուսումնարանական տարին—9 ամիս. ուսուցիչը՝ պարապելով երեք դպրոցում ամբողջ ուսումնարանական տարին, կարող է սովրեցնել բոլոր տեղական դպրոցական հասակ ունեցող երեխայոց, և որպէս զի կրկին ժողովեն նոյնչափ ևս երեխայք այդ կենտրոններում, ուսուցիչը պիտի վերադառնայ առաջին կենտրոնը կամ առաջին դպրոցը հինգ տարուց յետոյ, այսինքն մի ուսուցիչ կարող է պաշտօն ունենալ կամ ծառայել 15 շարժական դպրոցում. ուրեմն մօտաւորապէս կը պահանջվի 224 ուսուցիչ: Հաշւելով իւրաքանչիւր դպրոցի սկզբնական ծախսերի համար միանուագ 50 րուբլի, կը ստանանք 168,000 րուբլի. Նշանակելով իւրաքանչիւր ուսուցչին 400 րուբլի տարեկան վարձ, կը ստանանք 89,600 րուբլի, որ բաւական կը լինի 224 ուսուցիչ պահելու համար: Այդ գումարը, որ մենք մօտաւորապէս նշանակեցինք, չէ կարող կարծեմ անիրագործելի համարվել, եթէ մենք լաւ ենք ըմբռնել շարժական դպրոցների բարձր գաղափարը:

Եթէ մենք ի նկատի առնելու լինենք այն հանգամանքը, որ մի քանի տեղերում մեր գիւղացիք շարժական դպրոցի ուսուցչին կը տան պատրաստի կերակուր, այն ժամանակ նա կարող է աւելի քիչ ռոճիկ ստանալ, որով աւելի ևս կը թեթևանան շարժական դպրոցների համար անելիք ծախսերը: Աւելորդ չէ յիշել այստեղ և այն, որ մի քանի տեղերում ուսումնարանական տարին չէ կարող ինն ամիս տևել, այլ միայն վեց ամիս. այդ տեսակ տեղերում աւելի շատ ուսուցիչ կը պահանջվի, ի հարկէ, այսինքն փոխանակ 15 շարժական դպրոցում պարապելու՝ մի ուսուցիչ պիտի պարապէ 10 շարժական դպրոցում: Բացի դրանից, 5 տարուց յետոյ առաջվայ կենտրոնը կամ դպրոց վերադառնալը ուսուցչի համար մի անպայման պարտաւորութիւն չէ կարող համարվել,—դա կախված է ինչպէս տեղական պայմաններից, նոյնպէս և գիւղացիների ցանկութիւնից: Այդպէս օր. նոքա կարող են յանձնել ուսուցչին միմիայն 6 շարժական դպրոց, և նա կարող է նորից վերադառնալ առաջվայ իւրաքանչիւր կենտրոնը իւրաքանչիւր երկու տարուց յետոյ—կամ մի ուրիշ տեսակ: Ենթադրելով որ մի ուսուցիչ տարվայ ընթացքում պիտի պարապէ անգրագէտ տղայոց հետ երեք կենտրոնում և պիտի ստանայ դորա համար տարեկան 400 րուբլի վարձ, այսինքն իւրաքանչիւր կենտրոնից մօտաւորապէս 133 րուբլ և պիտի վերադառնայ մի և նոյն կենտրոնը 5 տարուց յետոյ, ապա ուրեմն, այդ հաշւով, իւրաքանչիւր կենտրոն կամ գիւղ իւրաքանչիւր տարի պիտի ծախսէ մօտաւորապէս 27 րուբլի, իսկ եթէ մի և նոյն ժամանակ, ինչպէս ասեցինք վերևում, ուսուցչին կը տան պատրաստի կերակուր, որով նորա ռոճիկն էլ մասամբ կը փոքրանայ, այն ժամանակ և իւրաքանչիւր կենտրոն կամ գիւղ պիտի վճարէ իւրաքանչիւր տարի 27 րուբլուց աւելի պակաս: Այդ չնչին ծախքը, յուսով ենք, որ այնքան զգալի չէ կարող համարվել մեր գիւղացւոց համար: Եթէ, ի հակառակ դէպս, մի գիւղ այնքան աղքատ է, որ միջոց չունի իր բարոյական պարտքը հատուցանել նիւթականի նկատմամբ, այդ դէպքում, ի հարկէ, պիտի դիմել աւելի հարուստ և ապահովված գիւղացիների և քաղաքացիների օժանդակութեանը, կամ յատուկ դորա համար պիտի կազմել բարեգործական ընկերութիւն, կամ ուղղակի դիմել Թիֆլիսի հայոց Բարեգործական կամ Բագուի Մարդասիրական ընկերութեանց օժանդակութեանը: Միակ անյարմարութիւնը շարժական դպրոցների այդ տեսակ կազմութեան—թէ ուսուցիչը պիտի վերադառնայ առաջվայ կենտրոնը 5 տարուց յետոյ—պիտի համարել այն, որ ունևոր ծնողած որդիներից մի քանիսը կը կորցնեն իրանց տարիքը մշտական դպրոցներ մտնելու համար, ուր նոքա պիտի ընդլայնեն իրանց մտաւոր աշխարհը. բայց չէ կարելի համաձայնել այդ կարծիքի հետ. Նախ՝ այդ տեսակ աշակերտներ շատ կը գտնվեն, և հէնց այժմեան մշտական դպրոցներում իրանց ուսումը աւարտող աշակերտները շատ քիչ % են կազմում, իսկ մնացածները դեռ գրագիտութիւնը փոքր ի շատէ կանօնաւոր կերպով չը սովորած—դուրս են գալիս կամ դուրս են բերում. երկրորդ՝ եթէ ծնողք հարուստ են և ապահովված, ուրեմն նոքա ամեն ժամանակ կարող են ուղարկել իրանց որդւոց մշտական դպրոց և աւելի վաղ, թէև այդ դպրոցը կարող է գիւղից գտնվել և բաւականի հեռու:

(Կը շարունակվի)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՊԱԳՐՎԱԾ Է և ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ ՇՈՒՇՈՒՄ „ԱՐԱՐԱՏԻ ՎՐԱ“

ճանապարհորդական նկարագրութիւն պրօֆեսօր Մօրգօվցեվի: (Թիֆլիսից սկըսած մինչև Արարատի (Մասիսի գագաթը): փոխադր. Ա. Բաբախանեանց:

Բաժանորդագինն է 80 կոպ.: Տպագրվելուց յետոյ գինը կը լինի 1 րուբլի:

Ցանկացողները կարող են դիմել. Шуша, Аракелу Бабаханянцу.

2—3

ԼԵՒՈՆ ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆՑ,

'Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ:

Բերել եմ տալիս և սարքում եմ ամենայն տեսակ գիւղատնտեսական մեքենաներ, ջաղացներ, ձիթահաններ, խնոցիներ, շոգեշարժ մեքենաներ և այլն: Ցանկացողներին սովորեցնում եմ նոցա բանեցնելու կերպը: Պատկերազարդ ցուցակս մեքենաների, իրանց գներովը ուղարկում եմ ցանկացողներին ՁՐԻ:

Դիմել այս հասցեով. Въ Вагаршапатъ. Въ контору Эчміадзинской Паровой Маслобойни.

Л. Е. Ханъ-Агову.

6—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ՀԱՅՈՑ

տաւաջին ընդհանուր

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ“

Ծախվում է կենտրոնական և կովկասեան գրավաճառանոցում:

գինն է 50 կոպէկ:

կարելի է ձեռք բերել նաև աշխատասիրողից հետևեալ հասցեով.

Тифлисъ.—на Авлабарѣ. УЧИТЕЛЮ ОВАНЕСУ НАЗАРЯНЦЪ.

7—10

ՈՒՍՈՒՑԻՉ—ուսման պատշաճաւոր վկայականներով—երեք տարի ուսուցչական պաշտօն վարելով Էջմիածնի ճեմարանում ռուսաց լեզուից և ընդհանուր ու ռուսաց աշխարհագրութիւնից, նաև Թուաբանութիւնից Վաղարշապատի դպրոցում, ցանկանում է նոյն և ուրիշ առարկաներից դասեր ունենալ Թիֆլիսի կամ ուրիշ տեղերի հայոց միջնակարգ կամ ծխական դպրոցներից մէկում, չափաւոր ռոճիկով: Պայմանների մասին դիմել այսպէս. Тифлисъ, Старая Бебутовская улица, домъ № 10-й—Василію Бастамянъ.

5—5

ՂԱԶԱՐ ՓԱՐՊԵՑԻ

ԵՒ

ԳՈՐԾՔ ՆՈՐԻՆ.

պատմական և գրական քննութիւն.

ԳՐԻԳՈՐ ԽԱԼԱԹԵԱՆ:

'Ի Մոսկուա, 1883.

գինն է 1 ռ. 50 կ. (կամ 5 ֆրանկ):

Վաճառվում է „կենտրոնական Գրավաճառանոցում:“

Արտասահմանից (Թիւրքիա, Եւրոպա) պահանջները կուղղուեն տիրապէս առ հեղինակն.—MOSKOU ruelle Armiansky, maison Cratchof.

5—5

ԵՐԿԱԹԷ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

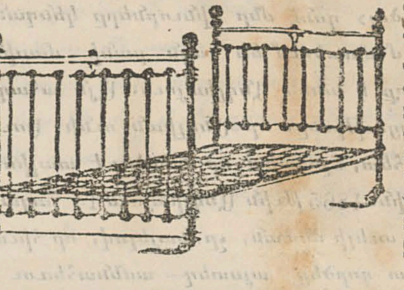

ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներ և երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կողպէքներ, Թերիվ, տղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, ռէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

74—100

ՊՈՒՆՇԻ կարամէլ:

ՌՈՄԻ ՀԱՄ: ՄՐԳԵՐՈՎ լցված: ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ բոլոր քաղաքներում:

ՆԻԺՆԻ-ՆՈՎԳՈՐՈԴՈՒՄ տօնավաճառի ժամանակ հասցէն. Сѣмянный рядъ д. Муратова.

8—10 (1)

ՊԱՍՏԱՌ (օբոյ) ՏԱՐՆՕՊՕԼ

եղբայրների գործարանական ՊԱՀԵՍՏԻ մէջ:

Լօրիս-Մէլիքօվսկայա փողոց, տ. Ջուբալօվի, հոգևոր սեմինարիայի հանդէպ:

Ստացված է մեծ քանակութեամբ ՊԱՍՏԱՌ (օբոյ) 12 կոպէկից մինչև 5 րուբլ ՌՈՒԼՕ:

Քանակութեամբ գնողներին ԶԻՋՈՒՄՆ կը լինի:

4—25

ЖЕСТЯНКА 20 ЧАШЕКЪ 1 РУБ.

Этикетъ утвержденъ Правительствомъ.

Подделка будетъ преслѣдуема строго закономъ.

ПРИ ТРЕБ: ПОЧТОЙ ПРИЛАГАТЬ НА ОТПРАВКУ.

(5. 10. 25) 9—24

ՈՒՐԻՇ ՏԵՂԻՑ 25% ԷԺԱՆ

ցիտրատ-մագնեզիա, կաֆէ աղացներ, ուԹօներ, մահճակալներ, կարբօլեան փոշի տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ, կլէօնկա, դանակներ և պատառաքաղներ, շշէօտկաներ, գրիչներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ:

6—10

Վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ վերադարձնող: Գինը 2 ր. շիշը, ՓՈՍՏԱՅՈՎ ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԻ ԻՒՂ, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. աման և վրձին գլխացաւի դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՈՆ և հոտաւէտ ջրեր և այլն:

28—100

ԳԱԼԵՐԵԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ԴՎՈՐՑՈՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍՏ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, Վիեննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԷԲԷԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵՋՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ Թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՅ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐՃԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

ՇՕԿՕԼԱՏ ԵՒ ԴՐԱԺԷ

Ս. ՍԻՈՒ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՄԷՋ

Գտնվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ մագազիններում. Գ. Մ. Կօպաձէի, Ս. Անիեվի, Ա. Պ. Ակօպօվի, Վ. Ֆ. Սիտօվի, Ե. Ա. Եղիազարօվի, Գ. Ա. Բաեազչեվի, Ս. Ա. Ծովիանօվի, Յ. Ա. Բաբանօսօվի, Յ. Ի. Գուրգենօվի, Ի. Ա. Եւանգուլօվի և ուրիշ շատերի մագազիններում, նոյնպէս և ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ երկրի միւս բոլոր քաղաքներում:

11—24 (1—15)

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽ

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՔԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան աԹոռներ 35 րուբլուց դիւժինը, բազկաԹոռներ 6 ր., դիվաններ 12—25 ր., կաչելի, մանկական աԹոռներ և այլն: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ճանապարհի մահճակալներ, պահարաններ, ծալվող սամօվարներ: Ջեռօցաններ 2 ր. 75 կ.—26 ր., սակվօյաժ ձեռքի և ուսից կախելու, ճանապարհի սումկաներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.:

Սամօվարներ, խոհանոցի պղնձէ ամաններ, կօֆէյնիկ, Թէյամաններ, ուԹօներ և աղալու գործիք, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՐՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստի ամաններ:

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., տուալէտի հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր., զանազան մետալների մոմակալներ 1 ր.—15 ր., սեղանի գդալներ 4 ր. 50 կ. և Թանգ Թէյի գդալներ Ֆրաժէի, մելխիօրի, լեհական և բրիտանական արծաԹից աւելի էժան, քան Թէ ուրիշ տեղ, դանակներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաԹէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի:

ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրօններ ռէվօլվերների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան վեշալկաներ, կչիռքներ: Անգլիական և ամերիկական կլէօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը:

Մշտապէս ունեմ 10,000 ֆ. ԹԷՅ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԵԼՍՕՆԻ Թէյի համար խմբեղէն էյնեմի, ՌԷՅՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդըկօլօն) ծխող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան Թէ ուրիշ տեղ:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գալանտերէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ, դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, զինուորական զամշի ձեռնոցներ, գարուս, Թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի Թանաքամաններ, մոխրամաններ, գրիչներ, մատիտներ, գրչակոԹեր, սուրգուչ, փոստի Թուղթ, ծրարներ և այլն:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ խցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և դեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ:

Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս:

Առևտրականներին զիջումն և առանձին պայմաններ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել. Тифлисъ. М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.

35—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 3 Августа 1883 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.